

Hur gör man?

Detta är ett arbetsmaterial som vi på Lindgårdsskolan i Fagersta har arbetat med sedan 2018 i årskurs 6, i ämnena musik och Svenska. Här delar vi nu detta material så att ni får möjlighet att spela teater, musicera med instrument eller sjunga till förinspelad musik. Det öppnar upp för ett långsiktigt arbete inom Musik, Svenska, Slöjd och Bild. Det nu finns 11 färdiga pjäser som kommer att släppas här på Musikoteket. Musikalerna bygger på böckerna om Lasse-Majas mysterier. Allt material är godkänt av Lasse-Majas Deckarhus AB. När ni sätter upp musikalen Lasse-Majas Detektivbyrå - Diamantmysteriet äger ni rätten att spela upp musikalen utan intäkter för entre´ eller annan ersättning och meddelar Musikoteket att ni tänker sätta upp denna musikal.

Om ni behöver göra justeringar i manus och rollbesättning går det säkerligen bra, men det skall meddelas i förväg. Upphovsrätten till manus och musik ägs av Lars Tingström. Utgångspunkten är att det ska bli så billigt som möjligt för skolor att hålla på med detta. Därför distribueras Lärarmanus, elevmanus och låttexter här i wordformat, så att ni lättare ska kunna göra ändringar och skriva ut rätt saker. Musiken finns tillgänglig här på Musikoteket att streama, ladda ner med förinspelad sång och som singbackversion. Än så länge finns endast Diamantmysteriet, Gratis! Men arbete pågår för att släppa resten av musikalerna så fort det är inspelade som en betalversion.

Bakgrund

Vi på Lindgårdsskolan i Fagersta har halvklass-undervisning i musik under hela mellanstadiet. Vilket gör att eleverna är trygga i att musicera i grupp med viss vana på olika instrument och sång. Vi har hållit på med teater så länge att det blivit en kultur och en självklarhet att alla kan sjunga solo för publik och spela olika instrument. Det blir också lättare att planera eftersom det finns så många pjäser. Vi har oftast ett elevantal på 22 elever. Vi har tillgång ett större klassrum på 8x9 meter där vi bygger scen och tar in de yngre eleverna som publik.

Vi har också tillgång till 2 grupprum utrustade med små keyboards, gitarrer och enkla trumset. Till scenografi gör vi nästan allt i slöjden av masonit, vilket skapar en enkel scenografi som följer Helena Willis grafik i böckerna. Vi har 0:- i budget och kostnader som uppkommer brukar vi hitta sponsring på.

Lektionstid 40 min/ grupp och vecka.

Vi har också ett förråd där vi lagrar scenpodier (som vi byggt själva) scenografi som kan återanvändas kostym etc.

Upplägg

På höstterminen sätter vi upp en pjäs där ena halvklassen blir skådespelare, där alla får sånger att sjunga. Den andra halvklassen delas i två grupper, där den ena gruppen tränar in de 5 första sångerna och den andra gruppen de 5 sista sånger på instrument. I orkestern roterar man likt ett volleyboll-lag på instrumentet. Så Pelle spelar trummor på låt 1, bas på låt 2, ackord på keyboard och/eller gitarr på låt 3, melodi/riff på låt 4 och valfritt på låt 5... Under föreställningens gång byter vi orkester. Vi brukar ge 1 föreställning för varje årskurs så det blir ett tryggt format utan att talmikrofoner behövs. Vi får då spela föreställningen 4-5 ggr under en och samma dag. Föreställningarna blir ca 30-37 minuter.

På vårterminen gör vi likadant som på hösten men vi skiftar grupperna: skådespelarna blir musiker...

Jag har hittills satt upp 13 musikaler med 7 klasser men aldrig lyckats till 100 % med att alla varit närvarande och gjort vad som från början planerats och förväntats. Det är alltid någon som är

borta.... Just den dag då det är föreställning..... Men det har alltid löst sig, det finns alltid någon som hoppar in ... Aldrig har vi ställt in eller bytt datum.

Men sjunger alla solo för publik? Ja jag har hittills bara haft 2 elever som vägrat. Problemet för oss är inte att sjunga för en yngre publik det är att sjunga inför varandra i klassen. Därför övar vi varje vecka på att alla sjunger alla sånger. Sen ställer jag fram en mikrofon... Detta är en av nycklarna till att det lätt att hitta en avbytare till någon som är sjuk/bortrest. Det har heller aldrig varit jag som har tvingat fram en ersättare utan eleverna kommer själva på en lösning. Även orkestermedlemmar sjunger mycket när dom tränar sina låtar.

Förväntan och magi

Det finns numera en förväntan på att det ska bli teater både hos årskurs 6 men också redan i år 1, att de ska få se teater, även att de ska få delta i år 6... Många lärare som kommer och tittar blir förvånade över elevernas prestationer och deltagande. Jag är numera van vid att många elever överträffar sig själva och min förväntan. Men den stora vinsten är inte själva showen utan magin i att eleverna samarbetar och hjälper varandra, tar ansvar för sig själv och andra, att många lyckas bortse från gammalt groll och konflikter. Många lyckas med detta eftersom man får "vara" någon annan än sig själv, även om det sceniska uttrycket skulle kunna vara starkare. Jag brukar bjuda in årskurs 2 först. Dessa elever har ju sett tidigare musikalerna och vet hur man ska bete sig som publik, vilket underlättar för skådespelarna.

Låtarna

Nästan alla låtar har referenser till kända hits, en ackordvända, ett riff som liknar en känd låt eller en basgång till en Beatles-låt tex. Detta har jag medvetet valt då jag undervisat samma elever i år 7 i ensemblespel... Det blir ju lite lättare då...

Att välja tonart ... En del låtar är tyvärr i "fel" tonart för vissa elever att sjunga. Men det ska vara möjligt att spela och undervisa i. Här finns det få Eb, Bb C#m... Låtarna är skrivna för vad som ligger bekvämt på gitarr och ukulele. Fokus har varit på att spela bekvämt med återkommande mönster, men ändå utmanande.

Planering

Jag delar in terminen i 3 perioder a´4-5 lektioner:

Skådespelare

Period 1

Mål: Förstå ord, uttryck och vad är det för figur man själv gestaltar. Under denna period delar jag inte ut manus till var och en utan visar på skärm eller projektor och vi går igenom pjäsen från början till slut varje lektion.

Hur: Läs och sjung, ställ motfrågor. I början sittande i halvcirkel sen mer och mera stående.

Period 2

Mål: Vad ska jag göra och vara på scen,

Hur: Nu med eget manus och penna att anteckna. Elev manuset är i A5 format utskrivet på liggande A4 med smalast möjliga format- 2spalt. Se till att så få repliker/sånger hamnar på lika sidor,(Man vill slippa att vända blad mitt i). Eleverna viker själva sitt manus, sidnumrerar, gör hål och sätter in i en personlig A5 ringpärm(som inte får tas med hem) (De får dessutom ett manus som ska tas hem för

att träna, memorera sina repliker). Man får nu ett dubbelvikt A4 med hål i kanterna på A4-ats kortsida... Detta gör att pappret sitter kvar och ett lättare format att röra sig med.

Period 3

Mål: Att hitta timing i rörelse, agerande, position och riktning. Här börjar vi tomhänta men fyller på vartefter med rekvisita. Sista 2 lektioner övas med scen, kostym och orkestern.

Orkester gruppen

Period 1

Mål: Att förstå "rotationen", och grundton, ackordspel på keyboard och git/bas. Att sjunga och lita på sitt gehör. Att ta ansvar för sitt eget lärande men också att hjälpa en kompis. Här tycker jag att det är riskfyllt att spela upp en snygg inspelning med "svårt" spel, det är lätt att tappa tilltron till sin förmåga...

Hur: Jag visar hur man spelar den lättaste låten först på lättaste sättet så att man får ett tajmat och klingande resultat som går att sjunga till. Sen får gruppen öva självständigt.

Lektion 2 övas samma låt men vi prövar nu att spela en lite svårare låt på samma instrument på lättast möjliga nivå. Därefter roterar vi ett snäpp så kan alla elever visa varandra.

Lektion 3 spelar vi samma låtar men börjar att lägga till toner i ackord, melodi, trumslag, markeringar osv. Jag brukar ge eleverna möjlighet att välja mellan Cajon och trumset och att spela basstämman på keyboard eller elbas. Då brukar de försiktiga eleverna välja keyboard och cajon.. Detta underlättar då det är gruppens ansvar som ska nå ett klingande resultat för skådespelarna och publik.

Lektion 4-5 är lika som nr. 3. Sen börjar vi på liknande sätt med låt 3-4 fram till lektion 10. Nu börjar det komma lite panik eftersom eleverna inte riktigt klarar sista låten... Men dom har lärt sig grunderna, metoden och kan själva utveckla sitt spel det brukar "lossna" precis innan föreställningen...

Alla mina elever får alla låtarna utskrivna på "liggande" dubbelsidigt med samma låt på fram och baksida som sitter i en ringpärm. På detta sätt kan man ställa pärmen som ett notställ mellan 2 keyboard som står mittemot varandra. Då blir det mindre att hålla reda på under övandet.

Att bedöma

I detta arbete får man gott om tid och underlag att bedöma spel på olika instrument, att lyssna och anpassa till sammanhanget etc. och förmågan att sjunga. Men man tränar ju olika moment i Svenska också som kan bedömas tex muntlig framställan, Ordförståelse, Greppa berättelsen, Tolka en roll: Vad är det för en figur? Varför är figur ledsen?

Jag brukar göra bedömning och betygsättning någon vecka innan föreställning så att alla är så avslappnade som möjligt till föreställning. Men jag får oftast korrigera bedömningarna terminen efteråt pga. den extra "boost" av koncentration, fokus, anspänning som "showtime" innebär. Här är ju publikens reaktioner ovärderliga. Om man nu gör flera föreställningar tätt inpå varandra, så hinner eleverna inte analysera sönder sin egen prestation utan jag som lärare kan bara förstärka var och ens

prestation och rätta små misstag. Efter alla föreställningar brukar vi ha en utvärdering, då andra lärare får komma som har sett föreställningen... Det brukar också ge en "boost"

Scenografi- Vår scen är numera ganska liten 2,5x 4 m, mer behövs inte. Till höger sitter jag med orkestern och till vänster finns en liten yta för skådespelare att vänta på sin entré. Scenen är intecknad med svart tyg. Numera har vi även "lyxat" till det med en sammetsröd ridå!

Böckernas Grafik återspeglas i scenografin. Vi ritar av hus, bilar, tåg etc. från böckerna på masonit och färglägger så likt som möjligt. Det är ekonomiskt, enkelt och effektivt igenkännande och skapar många komiska situationer.

Lasse Tingström

Manusförfattare och låtskrivare till Musikalen om Diamantmysteriet